

gon át holtomiglan-holtodiglan? Mi hiszünk abban, hogy Krisztus Igenje az emberre Atyja örökös Igenjét adta tudtul. „Az Isten Fia, Jézus Krisztus, akit mi köztetek hirdettünk, nem volt Igen is meg Nem is, hanem az Igen valósult meg benne. Isten valamennyi ígérete Igenné vált benne” (2Kor 1,19-20).

Ha aggódunk is nehéz sorsunk miatt, mégis remélhetjük, hogy Isten Igenje üdvös jövőt tervez és teremt számunkra. Ezért nem kellene magunkat minden elmarasztaló, rosszindulatú kritika hallatára egy erőszakkal kicsikart Igen után heccelni.

* * *

Nem

A Nem szó sokszor keserű csalódással, makacssággal vagy kétségbeeséssel van telítve. Mégis mindennapi szavainkhoz tartozik. Sok esetben megnyugtatóbb egy világos Nem, mint egy kitérő, semmitmondó, bizonytalanná tevő válasz. „Az igen igen, a nem nem; ami ezen felül van, a gonosztól való” (Mt 5,37).

A nemleges válasz lehet igazságtalan és rossz; különösen, ha harag, önkeresés, félelem, gyávaság, büszkeség, türelmetlenség, lustaság vagy butaság sugallja. De lehet egy Nem az igazságosság, a szeretet, a felelősség világos kifejezése is. A specialisták és a komplikált társadalmi folyamatok korában nehéz – sokszor lehetetlen – véglegesen egyértelmű választ adni. De mégsem lehet a sem Igen se Nem elkötelezetlen atmoszférájában emberileg élni. A hátrazott Nem épp oly fontos, mint az Igen.

„Ne gondoljátok, hogy békét jöttem hozni a földre. Nem békét jöttem hozni, hanem kardot. Azért jöttem, hogy szembeállítsam az embert apjával, a leányt anyjával, a menyét anyósával” (Mt 10,34). – Emberi hűség nem lehetséges, ha sohasem mondunk Nemet. De minden Nem csak akkor lesz szükséges és üdvös, ha egy nagyobb Igen miatt mondjuk ki. Ezért a Nem sohasem lehet az utólsó szó!

Hegyí György – Antal Pál

ÉRETT EMBERSÉGGEL

Egyik barátunk néhány évvel ezelőtt „Az emberek erkölcstelensége” címmel terjedelmes tanulmányt készített. A kisebb könyvet is kitevő kiadatlan munka azt az égető kérdést veti fel: miért fordulhat elő vallásos emberek, sőt papok és szerzetesek között is, hogy közönyösek, mások igényei előtt teljesen bezárkóznak, sőt kifejezetten szeretetlenek, – ami ugyancsak összeegyeztethetetlen az evangélium szellemével. Megfigyelései és ismerősei elbeszélése alapján jegyzett fel ilyen történeteket: „Az előttem levő padban ült, rosszul volt öltözve,

ápolatlan arccal, gyűrött ruhában. Különbözött a többiektől. Vegyes érzések forogtak lelkemben. Jézus szerint szeretettel kellene fogadnom, de a szívem mélyén mégis azt kívántam, hogy bárcsak minél előbb és sértődöttség nélkül menne el. S úgy látszik, nemcsak engem fogott el ilyen érzés. A következő alkalommal ugyanis már nem pusztán sajnálat, de gúny tárgya is lett. S ezt már észrevette... Elmaradt a templomból. Visszatekintve bánt a dolog, zavar, felkavar. A szegény Krisztus jött el templomunkba, s mi megtagadtuk a helyet, elzárkóztunk előle. A legelemibb hibát követtük el vele szemben: a ruha, a különbség miatt igazi emberi kapcsolatot sem vettünk fel vele. Hogyne érezte volna meg!”

Túlzottnak tarthatjuk Masaryk, a két világháború közötti Csehszlovákia szabadkőműves elnöke kijelentését: „Az Egyház legnagyobb ellenségei maguk a katolikusok és módszereik.” De sok esetben igaznak kell tartani Szent Ágoston keserű megjegyzését: „Milyen sok báránka van kívül, s milyen sok farkas bévül.” Sajnálatos, ha valaki vallásos, sőt keresztény, de életében mégis olyan magatartást tanúsít, amely nemcsak távol áll a valódi krisztusi életszemlélettől, hanem egyenesen ellentétes. Ez a furcsa jelenség nem is új, jóllehet a mi időnkben gyakrabban megmutatkozik és kirívóbb.

A jelenségnek számtalan teológiai, lélektani és pedagógiai magyarázata van. Az Úr Jézus szenvedése nemcsak a próféták és saját maga által megjövendölt események beteljesülése, hanem egyúttal előrevetítés is. Előre mondása azoknak az emberi gyarlóságoknak, amelyek már a szenvedéstörténet folyamán Júdásban, Péterben, az apostolok hűtlenségében, a nép vezetőinek elvakultságában megmutakoztak, és tovább élnek a történelem folyamán minden kor, a mi korunk embereiben is. Valamennyien nemcsak a hitéért kereszthalált vállaló Péternek, hanem a Mesterét könnyű szívvel megtagadónak is szellemi rokonai vagyunk. Ha pedig megszorítanak bennünket, talán Pilátus lelki képe se lesz oly idegen tőlünk.

De hogyan lehetséges az, hogy nem egyszer olyan valaki sem birtokolja az alapvető, érett emberi tulajdonságokat, aki keresztény környezetben nőtt fel, a keresztény műveltséget nem kis mértékben megszerezte? Olyan magatartás-komplexumokkal küszködik, — ha ugyan küszködik! — melyekkel nemcsak a maga életét teszi terméketlenné, hanem másokét is megnehezíti. Észre sem veszi mily nagy kárt okoz világnézetének, a kereszténységnek, amit pedig jogilag és látszólag birtokol.

Nem kétséges, hogy „az emberfaj nem akar boldog lenni”, azaz az ember-sors vállalása nehéz feladat volt és lesz mindvégig. De azért feltehetjük a kérdést: Miért fordulhat ki emberségből, becsületességéből sokszor éppen az, akit Krisztus a keresztséggel titokzatos Testének tagjává tett, a Szentlélekkel felkent, keresztény környezetbe helyezett?

A kinyilatkoztatásból tudjuk, hogy az emberi természet megsérült, vagy ahogy a régi katekizmus fogalmazott: értelmünk elhomályosodott, akaratunk pedig rosszra hajló lett. Ezt a terhet viseli minden ember közösségi és egyéni

életének szinte valamennyi megnyilvánulásában. Ennek a nagyon is általános jellegű tehernek ésszerűbb hordozására segít az átgondolt, okos, józan nevelés és önnevelés. S ennek a józan, okos nevelésnek és önnevelésnek a hiánya ad némi feleletet az imént felvetett kérdésre. A nevelés nagyszerű feladatára vállalkozó egyházi és világi emberek már régtől fogva rájöttek arra, hogy nem lehet szilárd alapok nélkül értékes embert formálni. Hány hitoktató, lelkipásztor, katolikus szülő és nevelő csődjénél mondhatjuk el, hogy azért „nem sikerült” a rábízott, mert mindenáron szentet próbált belőle kialakítani, ahelyett, hogy először érett emberségre akarta volna nevelni. Meyer chicagói érsek mondotta a II. Vatikáni Zsinaton: „Előbb legyen ember, azután keresztény, s azután pap.” Az épületet nem lehet a tetővel kezdeni!

Ez az aranyigazság azonban nem jelenthet szorosan vett időbeli sorrendet. Egyébként a legtöbb esetben a halálig várhatnánk nemcsak a papirend, hanem a keresztség szentségének kiszolgáltatásával. Érettségünk emberi szemszögből is mindig növekedhet. A fenti mondás tehát nevelési és önnevelési elv. A mindennapi életben könnyen megfedkezünk róla, mert helyes megvalósítása komoly áldozatot kíván. Maga az elmélyülő és őszintén átélt keresztény hit is hatékony erőforrást jelenthet az emberi érettség kifejlesztésében. Fontoljuk csak meg, mennyit jelenthet a helyes emberi viselkedés kialakításához a Krisztustól annyira megkövetelt „szívtisztaság”, vagyis a bensőnkben felmerülő helytelen vágyak megfékezése.

A Zsinat a papnevelésről hozott határozatban felsorolja azokat a tulajdonságokat, amelyeket „értékel a közvélemény, és amelyek Krisztus szolgáját megbecsültté teszik az emberek előtt” (Optatam totius, 11.). „Emberi”, „természetes” vonásokról van ott szó. De éppen ezért oly fontosak a másikkhoz való közeledésnél, kapcsolatnál. Az a keresztény, akiben ezek a tulajdonságok nem vernek gyökeret, nem sok reménnyel ajánlhatja a krisztusi életeszmenyt: a hallgató úgy érzi, hogy nem igazi, nem őszinte emberrel áll szemben.

A határozat első helyen említi az egyeneslelkűséget. Az Úr is nyomatékosan sürgeti: „Így beszéljetek inkább: az igen igen; a nem nem. Ami ezenfelül van, a gonosztól való” (Mt 5,37). Nincs egyetlen emberi magatartás sem, amelyet oly komolyan ítélne el az Úr Jézus, mint az egyeneslelkűség ellentétét. Gondoljunk csak a mi jószágos Urunk nagy beszédére, amivel a farizeizmust elmarasztalta (Mt 23,1-36). Élesen, egyértelműen és drámaian fejt ki, hogy mennyire eltaszítja magától Istent és minden jóérezsű embert az ilyen magatartás. Azt az Istent, aki a szívek és vesék vizsgálója, és azt az embert, aki elvárja, hogy Krisztus követőjét hallgatva és látva hiteles, a valóságnak megfelelő ismeretközlést kapjon. Az egyeneslelkűség farizeusi ellentéte éppen-séggel a vallásos embert veszélyezteteti, nála a legvisszataszítóbb.

Szorosan összefügg az egyeneslelkűséggel a második emberi tulajdonság, aminek megszerzését a Zsinat sürgeti: legyen érzékünk az igazságosság-hoz. Ez azt kívánja, hogy megadjuk mindenkinek azt, ami megilleti, amihez joga van. Ha ez az érzék nincs meg az emberben, akkor alig lehet szó lelki

életről, igazi vallásosságról. Ahol ez hiányzik, ott nem hozhat bőséges termést az evangélium magja. Az ember ugyanis mindenekelelt más jogainak tiszteletben tartásával lép ki zsugori, önző önmagából. A másokra ügyelő igazságossággal kezd kibontakozni bennünk az isteni lelkület, az önmagán túláradó jószág. Ez első és elengedhetetlen lépcsőfok, amelyen a kegyelemtől melengetve eljuthatunk az igazi felebaráti szeretetig. Az igazságosság nélkül Isten és emberek iránti szeretetünk hazug (vö. 1Jn 4,20).

Mindig felemelő érzést vált ki, ha az igazságtalansággal elkövetett hibákat megtetőzött figyelemmel törekszünk helyreállítani. A háború utáni években történt, hogy egyik plébános sokat bosszankodott, mert idegenek jöttek-mentek udvarában, letiporták ágyásait, nem voltak tekintettel az ő érdekeire, jogaira. A kaput be fogom zárni, védeni kell azt, ami tulajdonképpen mindannyiunké – mondotta. Mégis megtörtént, hogy valaki bejött. A plébános, magáról megfeledezve, alaposan lehardta a nemtörődöm embert. Fúj, téblábolt, s egyszer csak bement az épületbe. Pohár borral jelent meg, odavitte a sértettnek: A békeségre! Isten áldja! . . . Később, amikor valahol szó esett a történetéről, a „megbántott” a legtermészetesebb hangon mondotta: Azóta becsülöm a papomat, megmutatta, hogy érző, emberi szíve van.

A Zsinati határozat az igazságosság iránti érzék megszerzését sürgeti. Mintha óvni akarná a címzeteket, hogy vigyázzanak, nem elég az igazságosság betűjét hangoztatni, vagy pusztán ezt megtartani. A tapasztalat mutatja, hogy a vélt vagy tényleges igazságosság védelmezése érdekében igen könnyen folyamosunk igazságtalan eszközökhöz, eljárásokhoz. Valahogy úgy, ahogy nemrég történt egy Nyugat-Európa-i nagyvárosban. Tüntettek a környezetszennyezés ellen, főként az autókat bélyegezték meg – természetesen ők maguk is autóban ültek! Ugyanakkor áll az is, hogy nem egyszer a magukat vallásosnak, jámbornak tartó személyek szemrebbenés nélkül követnek el igazságtalanságokat (nem fizetik meg a munkabért, megrágalmazzák ellenfeleiket . . .), s mindebben még szenteskedő érvekkel csitítják el lelkiismeretük, igyekeznek megnyugtanni környezetüket.

Az igazságosság iránti egészséges érzéssel függ össze az adott szó megtartása, más szóval a *m e g b í z h a t ó s á g* . A folyton csak ígérető, mindent „szívesen” vállaló, de semmit meg nem tartó embert nem tarthatjuk becsületesnek, hacsak lehet el is kerüljük. Az ígért, de be nem váltott szolgálat semmit sem ér, és az olyan segítség, mely tette szólni, de csupán szóban valósul meg, nem eredményt, legfeljebb bosszúságot és kellemetlenséget hoz. Az ismétlődő szöszegés lejárhatja az illető szavának hitelét, és előbb vagy utóbb kétségessé teszi becsületesességét is. Az emberi együttélés a családban, kisebb-nagyobb közösségekben csak úgy lehet harmonikus, előremutató, vagy egyáltalában elviselhető, ha a szónak hitele van, ha lehet egymásnak hinni és egymásra támaszkodni.

Ki ne aggódott volna, amikor ismeretlen vidékre, városba utazva késett a vonat, a repülőgép? Micsoda megkönnyebbülés, ha mindennek ellenére, bará-

tunk mosolya fogad, s tiltakozásunkra csak annyit felel: De ugyan kérlek, megígértem, hogy várlak! — Még nemesebb az adott szó betartása, ha senki sem látja, senki sem veszi észre. Senki? Bernini mestert már igen sürgették munkatársai, hogy gyorsan fejezze be a Szent Péter tér oszlopcsarnokának szobrait. Minek annyit beszélni, hisz senki se látja milyen a szemük vagy a szájuk! S az Isten? — csattant fel a művész.

A kiteljesedett emberséghez feltétlenül szükséges bizonyos benső szilárdság, amit egyházi nyelven lelki erősségnek nevezünk.

Komoly, sokszor hosszadalmas és fárasztó tanulás nélkül aligha tehetünk szert tartós szaktudásra. Még nehezebb a minden emberi szaktudásnál fontosabb emberi tulajdonságot, az érett emberséget megszerezni. Nagy kísértés ezen az úton az ún. elpolgáriasodás. Ebbe esik az, aki a gyakorlatban arra törekszik, hogy meglevő nyugalmát, megszokott kereteit, anyagi jólétét, kényelmét minden áron biztosítsa. Minden lehet jó és hasznos is, de nem föltétlenül a legfontosabb. Az evangélium mércéjével mérve pedig egyáltalán nem az. Ha nincs bennünk legalább valami csekélyke Jézusunk feltétel nélküli odaadásából, a szentek hősiességéből, vagy az igazán alkotó bár nem hívő, esetleg ateista ember elszántságából és következetességéből, aligha válhatunk igaz emberré, mégkevésbé a minket mindvégig, halálig szerető Jézus méltó követőivé. Az örökös megalkuvás, a minden helyzethez való „rugalmas” alkalmazkodás igazi emberségünk, sőt gyakran egészséges pszichikai állapotunk elsatnyulásához vezet. A belső szilárdság kifelé is erőt és bizalmat sugároz.

Az érett ember képes akkor is teljesíteni feladatát, ha ezért nem kap elismerést. A hitből élő lelkipásztor akkor sem törik meg lendületében, ha úgy látja, hogy hívei „nem törődnek a vallással”, „nem járnak templomba”. A rendszeres ima, a komoly aszkézis képesíti arra, hogy elviselje szent és jogos igényeinek kielégíthetlenségét is. A lelki erősségre lehet és kell is nevelni magunkat, a ránbízottakat.

Kétség nem fér ahhoz, hogy öröklött hajlamaink, neveltetésünk, „vérmérsékletünk” jelentős tényezője a lelki szilárdságnak, lelki erősségnek. A kanadai vértanúk J. Brébeuf, N. Chabanel és társai (okt. 19) életrajzából tudjuk, hogy bennük is felmerült a gondolat: hagyják ott a „vadakat”, keressenek nyugodtabb lelkipásztori területet. Előkelő nevelésük ösztönösen visszaborzadt az indiánok durva életkörülményeitől. Külön fogadalommal kötelezték magukat, hogy sohasem menekülnek a halálveszély elől, nem kérik a misszióból való távozást. Jézus és a lelkek szeretetének ismételt átélmelkedése legyőzte természetadta gyengeségüket, szilárdan kitartottak helyükön a vértanúságig.

Az emberi együttélés íratlan szabályához tartozik a másik személyének, személyi méltóságának, hivatásának, munkájának, idejének tiszteletben tartása is. A figyelmes és udvarias, a mások meghallgatására kész ember közelében jó lenni, megjelenése mindig öröm. A fölényes, hangoskodó, a tapintatlan, a más lelki alkatát figyelembe nem vevő magatartás rendszerint lelki műveletlenséget takar. Az ilyen viselkedés sokszor helyrehozhatatlanul megrontja az em-

beri kapcsolatokat. Sok keserves órát szerez környezetének, ha pl. „nem is gondol” a másik elfoglaltságára, kötelezettségeire.

A tapintatosság – nem gyávaság, nem félnétség – mély és tartós gyümölcsöket terem: a másik megbecsüléséről tanúskodik. Igen sokan ezt értékelték Sík Sándornál, a pap-professzornál. Egyénisége ragadta magával a 20–24 éves fiatalokat, nem kellett neki külön prédikálnia. Ez fogta meg Radnóti is, aki hallgatója volt a szegedi egyetemen. Amikor odamegy hozzá és kéri a keresztséget, maga Sík is meglepődik. De hát én ilyenről – emlékezett vissza nekünk tartott lelkigyakorlatában –, nem beszéltem óráimon. Éppen ezért kérem én, – vágta rá a fiatal költő.

Figyelmetlenek, tapintatlanok vagyunk a másikkal szemben, mert az „én is vagyok valaki”, „én is akarok lenni valaki” igénye, kielégíthetlensége tölti el bensőnket. Mindent elkövetünk, hogy ezt bizonyítsuk, elérjük. Öntudatlanul is számíthatunk, bölcselkedünk, gőgösködünk. Nincs erőnk, hogy a másokra figyeljünk, igazán ő érdekeljen.

A mások iránti figyelmet is megtanulhatjuk, ha talán gyermekkorunkban nem is vezettek ezen az úton. A mi tapintatos, figyelmes magatartásunk pedig gyújtóponttá válhat, amelyből mások is új reményt meríthetnek. Tehetséges fiatalember szerencsétlenül járt, mozgássérült maradt egész életére. Az első hónapokban fogcsikorgatva viselte sorsát, környezetével kegyetlenül bánt. Valaki emlékeztette a rokkantak olimpiájára: talán résztvehetne rajta. Fő indítéka valószínűleg a büszkeség volt, de elhatározta, hogy megpróbálja. Hosszas edzés után bejutott a legjobb sorába. A többiekkel együtt töltött idő lassú átalakulást hozott benne létre. Kezdtett tekintettel lenni társaira, akik befogadták, egyenértékűnek tartották. Elérkezett a verseny napja. Minden arra utalt, hogy ő lesz az első; elég önzően már előre örült sikerének. A verseny közben azonban egyik rokkant társa elbukott. Erre nem a célbaérés érdekelte, hanem a pórul járt bajtárs. Odament hozzá, felemelte és cipelni kezdte. Örömtől sugárzó arccal együtt a célba, jöllehet a versenyt elvesztették.

A Zsinati határozat az értékes ember alapvető magatartásai között végül a s z e r é n y s é g e t említi. Szent Pál Filippieknek írt intésére emlékeztet: „Semmit se tegyetek vetélkedésből vagy hiú dicsőségvágyból. Inkább mindenki alázasan a másikat tartsa magánál kiválóbbnak” (Fil 2,3).

A pap, a hitoktató, a nevelő és szülő egyik zsákutcája a szerénység. A hívőt, a tanulót, a gyermeket kell a jó útra terelgetnie, a jóra oktatnia. S ebből egyhamar kialakul a „kioktatás” helytelen, éretlen magatartása. Éppen ezért ne csodálkozzunk, ha elsősorban az idősebbek esnek ebbe a hibába. Be nem vallják se maguknak se másoknak, de ténylegesen azért nem fogadják el a másik véleményét, mert „fiatal”, még tapasztalatlan. Elvileg áll, hogy a felhalmozott ismeret tágabb látóhatárt eredményez. De lehetséges az is, hogy a tapasztalat örve alatt saját pozíciókat védjük. Megszoktuk a kényelmes járatot, bakon bóbiskoló kocsisok lettünk, akik bíznak, hogy a lovak maguktól hazatalálnak, már tudják az utat.

A fiatal rendszerint kézbe akarja venni a gyepelöt, új csapatot akar kipróbálni. Ez nem mindig „eleve rossz”. Bár az is megeshet, hogy a mai fiatal eleve „leír” mindenkit, aki a biztos utat követi.

Az igazán bölcs tudatában van annak, hogy a legtöbb esetben sok megoldás vezethet eredményre. A nagy tudósok ezért voltak szerények: a másik lehetőséget sem tartották kizártnak. Ha egyetemen tanítottak, a legnagyobb természetességgel vettek részt a fiatalok eszmecseréiben. Rengeteg új indítást merítettek ezekből a párbeszédéből, ugyanakkor teljes nyíltsággal közölték a jelenlevőkkel szaktudásuk legjavát. Nem akarták ismereteiket kizárólagosan maguknak megőrizni, hogy ezáltal biztosítsanak maguknak kiváltságos helyzetet, s azt a látszatot keltsék, hogy nélkülözhetetlenek.

A másikra készségesen odafigyelő, őszinte és szerény párbeszéd az emberi érettség egyik főjelzője.

„Minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt” (Mt 7,17). Csak a talaj is legyen jól előkészítve. Csak az érett természetes erényekre épített, minden jóval, széppel és igazzal közösséget vállaló emberségre épülhet fel az az embertípus, amely ténylegesen Krisztust tekinti eszményképnek. Alapot teremt az Isten gyermekeitől elvárt, érett szabadsághoz.

Minden kereszténynek szól ez a felhívás. Főleg azonban azoknak, akik külön felelősséget vállaltak a keresztény életeszmeny szolgálatában: a szülőknek, az egyházközségi tagoknak, a papoknak, a hitoktatóknak, a sekrestyéseknek, az imacsoportok vezetőinek... Gyengesége, állhatatlansága elbizonytalanítja a rábízottakat, sündisznó-szurkálódása pedig elidegenít. Az önnevelésről soha nem mondhat le az, aki Krisztust akarja hirdetni. Itt tanulja meg igazán, hogy hogyan működhet közre hatékonyan mások krisztusi nevelésében.

Maurice Bellet

BECSÜLETESÉG AZ AUTÓKORMÁNYNÁL

Erőszak a volánnál

Közúti biztonságért felelős tisztviselőnek tették fel a kérdést: Mit szándékozik tenni, hogy a közúti balesetek csökkenjenek? — De a balesetek oly ritkák! — válaszolta. — Hogyan? S az a sok halálos szerencsétlenség az utakon? — Ja, ön a mészárlásokra gondol? — tisztázta a szöveg.

Az utak tényleg az erőszak színterei. Mindenütt, de különösen Franciaországban. Az olasz sofőr pl. meglepően udvariatlan, de a franciánál kevésbé ingerlékeny.

Az autók gyilkol az utakon és az utcákon. Sérüléseket okoz. Hányan szenvednek súlyos sebesüléseket járműszerencsétlenségben? A válasz ijesztő! A